4. 3. 2009

ID: 55580

Nezpůsobilý pokus trestného činu

Ani nezpůsobilý pokus trestného činu, tj. takový, který objektivně nemohl vést k dokonání trestného činu, není zásadně beztrestný. Trestnost tzv. nezpůsobilého pokusu se posuzuje podle materiálního hlediska, tedy podle jeho stupně společenské nebezpečnosti ve vztahu ke konkrétnímu činu pachatele.

(Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 8 Tdo 672/2008, ze dne 20.8.2008)

Nejvyšší soud projednal v neveřejném zasedání dovolání obviněného W. P., proti usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 27. 11. 2007, sp. zn. 12 To 89/2007, jako odvolacího soudu v trestní věci vedené u Městského soudu v Praze pod sp. zn. 46 T 2/2007, a rozhodl tak, že podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. se usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 27. 11. 2007, sp. zn. 12 To 89/2007, a rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 15. 8. 2007, sp. zn. 46 T 2/2007, v části týkající se obviněného W. P. zrušují. Podle § 265k odst. 2 tr. ř. se současně zrušují také další rozhodnutí na zrušené části rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu a podle § 265l odst. 1 tr. ř. se Městskému soudu v Praze přikazuje, aby věc obviněného W. P. v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Z odůvodnění :

Obviněný W. P. byl rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 15. 8. 2007, sp. zn. 46 T 2/2007, uznán vinným pokusem trestného činu podvodu podle § 8 odst. 1 tr. zák. k § 250 odst. 1, 4 tr. zák. a odsouzen podle § 250 odst. 4 tr. zák. k trestu odnětí svobody na sedm let, pro jehož výkon byl podle § 39a odst. 2 písm. c) tr. zák. zařazen do věznice s ostrahou; podle § 57a odst. 1 tr. zák. mu byl uložen trest zákazu pobytu v hl. m. P. na dobu pěti let. Tímtéž rozsudkem bylo rozhodnuto o vině a trestu ohledně spoluobviněného M. F. a o zproštění obžaloby spoluobviněných M. S. a J. K. Podle § 229 odst. 1, 3 tr. ř. byla poškozená D. M. odkázána se svým nárokem na náhradu škodu na řízení ve věcech občanskoprávních.

Podle skutkových zjištění soudu prvního stupně se obviněný W. P. pokusu trestného činu podvodu dopustil se spoluobviněným M. F. tím, že dne 1. 3. 2006 v salonku v hotelu I. v P., Š., společně předstírali poškozené D. M. zprostředkování prodeje jejího starožitného prstenu, pravděpodobně pocházejícího z římské doby, zahraničnímu zájemci za částku 12 milionů korun, a to tak, že na schůzce, kterou s poškozenou předem domluvil, M. F. představil poškozené W. P. jako „p.“, který posoudí prsten a provede odhad jeho ceny, a W. P. v této úloze vystupoval maskován nalepenými kotletami, šedivou parukou a obarvenou pletí, prsten za použití pinzety a lupy ohledával a poté, co poškozená pojala k oběma obviněným nedůvěru a ze schůzky odešla, aniž by jim prsten předala, M. F. nabídl poškozené zvýšení kupní ceny na 19 milionů korun, dohodl s ní další schůzku v hotelu I., této schůzky konané dne 8. 3. 2006 se zúčastnila neztotožněná žena, která vystupovala jako dcera M. F. a představovala se jako B., na tuto schůzku poškozená přinesla červenou krabičku s prstenem, M. F. přinesl šedočerný kufřík s penězi, předložil poškozené doklady o výběru potvrzené K. b., pootevřel před poškozenou kufřík tak, aby poškozená mohla zkontrolovat, že jsou v něm bankovky v nominální hodnotě pět tisíc zabalené v průhledné folii a přelepené páskami orazítkovanými K. b., pak kufřík opět zavřel a předal jej poškozené, přičemž sám zkontroloval prsten a předal jej neztotožněné ženě, která odešla s prstenem, následně pak poškozená i M. F. schůzku ukončili, poškozená odešla s

kufříkem, odnesla si jej do kanceláře a teprve při otevření prvního balíčku bankovek později v podvečer uvedeného dne zjistila, že se jedná o padělky bankovek a celou věc oznámila policii.

Proti tomuto rozsudku podali odvolání obvinění W. P. a M. F. a v neprospěch obviněných M. S. a J. K. státní zástupce Městského státního zastupitelství v Praze. Usnesením Vrchního soudu v Praze ze dne 27. 11. 2007 sp. zn. 12 To 89/2007, byla podaná odvolání podle § 256 tr. ř. jako nedůvodná zamítnuta.

Proti označenému usnesení Vrchního soudu v Praze podal obviněný W. P. prostřednictvím svého obhájce dovolání, které zaměřil proti výroku o vině. Odkázal na dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. a namítl, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku a jiném nesprávném hmotně právním posouzení.

Obviněný ve shodě s již uplatněnou obhajobou polemizoval se zjištěním soudů, že to byl právě on, kdo vystupoval jako „p.“. Poznamenal, že byl usvědčován pouze výpovědí poškozené, přičemž soud nesprávně vyhodnotil provedenou rekognici z hlediska procesních předpisů a její použitelnosti v trestním řízení. Jeho fotografie byly poškozené ukázány ještě před rekognicí, ta byla posléze provedena v rozporu se zákonem a neměla být jako důkaz v řízení před soudem použita. I kdyby byl tento skutkový závěr správný, pak jeho úloha spočívala pouze v tom, že se účastnil schůzky, prohlédl prsten a z místa odešel. To byl jeho jediný prokazatelný podíl a není zřejmé, z jakých důkazů či okolností mohl odvolací soud uzavřít, že společně se spoluobviněným M. F. byl rozhodnut zaplatit kupní cenu padělanými bankovkami. Soud prvního stupně podle něj věnoval subjektivní stránce jeho jednání více pozornosti, ale i on pochybil, pokud shledal, že oba obvinění jednali po předchozí domluvě a ve vzájemné spolupráci a chtěli vylákat prsten, o němž se domnívali, že má několikamilionovou hodnotu, aniž by měli v úmyslu kupní cenu zaplatit. Zdůraznil, že v souvislosti s právním posouzení skutku měla být pozornost soustředěna na cenu prstenu, která může být i nulová, maximálně však může jít o cenu vycházející z odborného vyjádření N. m., podle něhož by cena za předpokladu, že prsten byl pravý, činila 60 až 120 tisíc Kč. Při absenci jakýchkoliv důkazů o tom, že se zúčastnil nějakých jednání či domluv o uskutečnění obchodu a zejména že by znal sjednanou kupní cenu nebo měl o ní alespoň reálnou představu, nemohlo být jeho jednání posouzeno jako spolupachatelství pokusu trestného činu podvodu podle § 8 odst. 1 tr. zák., § 250 odst. 1, 4 tr. zák., ale mohlo být kvalifikováno spíše jako pomoc k trestnému činu podvodu podle § 10 odst. 1 písm. c) tr. zák. k § 250 odst. 1, 2 tr. zák., pakliže by cena prstenu nebyla nulová.

Obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud napadené usnesení Vrchního soudu v Praze zrušil a aby tomuto soudu přikázal věc v potřebném rozsahu znovu projednat a rozhodnout.

Státní zástupkyně Nejvyššího státního zastupitelství ve vyjádření k dovolání obviněného uvedla, že skutkový stav, který zjistil Městský soud v Praze a který v napadeném usnesení akceptoval i Vrchní soud v Praze, evidentně naplňuje znaky pokusu trestného činu podvodu podle § 8 odst. 1 k § 250 odst. 1, 4 tr. zák. spáchaného ve spolupachatelství podle § 9 odst. 2 tr. zák.

Jednání obviněného, které spočívalo v tom, že se společně s obviněným M. F. snažil vylákat na poškozené D. M. starožitný prsten, a to prostřednictvím naoko sjednaného legálního prodeje, kdy bylo licitováno o ceně s takovou benevolencí v rozmezí úhrady o několik milionů výše od sjednané původní ceny, svědčí podle ní o faktu, že oba obvinění počítali s tím, že platbu provedou v padělaných penězích. Zdůraznila, že obviněný W. P. byl prokazatelně osobou, která měla povědomost o finanční situaci poškozené, která přispívala k jejímu kladnému rozhodnutí o prodeji, osobou, která měla zprostředkovanou povědomost o starožitném prstenu ve vlastnictví poškozené, a osobou, která se aktivně podílela na podvodném vylákání prstenu tím, že se vydávala za znalce, profesora, který je způsobilý garantovat čestný prodej prstenu, což rovněž svědčí ve prospěch závěru, že jeho jednání bylo jednáním úmyslně podvodným. Toto jednání bylo neseno úmyslem obviněného získat ojedinělý

starožitný prsten pocházející až z římské doby, z doby 3. a 4. stol. současného letopočtu. Jasně o tom svědčí aktivní účast obviněného na předmětném prodeji, kdy vystupoval v roli falešného profesora, který měl evidentně v poškozené vzbudit důvěryhodnost průběhu celé transakce. Podvodné jednání bylo sice završeno samotným obviněným M. F., který poškozené za prsten předal 19.000.000,- falešných Kč, ale role a úloha spoluobviněného W. P. na celém jednání dosahuje takového rozsahu, že není možné ji považovat za účastenství podle § 10 odst. 1 písm. c) tr. zák., jak sám navrhuje, ale takovou formu účasti na skutku je již třeba považovat za spolupachatelství podle § 9 odst. 2 tr. zák. Obviněný se podle jejího názoru jednoznačně aktivně podílel na podvodném jednání. Neztotožnila se ani s výhradami dovolatele ohledně stanovení výše škody. Upozornila, že neplatí bezvýjimečně, že škoda by musela být stanovována podle kritérií, která jsou uvedena v § 89 odst. 12 tr. zák. Je tomu tak zejména za situace, pokud se obviněný dopustí trestného činu na nezpůsobilém předmětu. Obvinění vylákali na poškozené starožitný prsten, o němž se domnívali, že má daleko vyšší hodnotu, než je hodnota, v níž by mohl být realizován na aukcích. Jen tak je možné vysvětlit jejich úpornou snahu o získání prstenu, která vedla až k tomu, že obviněný W. P. se vydával za údajného profesora v přestrojení. Nenastal proto účinek, který charakterizuje skutkovou podstatu trestného činu podvodu podle § 250 odst. 1, 4 tr. zák., ačkoliv oba obvinění tento účinek zamýšleli. Fakticky tedy nastal účinek jiný, resp. byla způsobena menší škoda. Uvedenou situaci bylo třeba posoudit jako nezpůsobilý pokus, neboť za této situace pachatel mylně předpokládal existenci skutečností, které tvoří pojmové znaky trestného činu. Při hodnocení konkrétního stupně nebezpečnosti nezpůsobilého pokusu pro společnost je třeba přihlížet k povaze, nikoli skutečného konkrétního zájmu, nýbrž takového, který pachatel postihnout chtěl. Z uvedeného úhlu pohledu je třeba shrnout, že i pokus na nezpůsobilém předmětu je zásadně trestný, avšak při hodnocení stupně jeho nebezpečnosti pro společnost je třeba zhodnotit i nezpůsobilost předmětu, ale v rámci a v souvislosti s jinými stránkami trestného činu, přičemž vlastnost trestného činu lze odepřít jen tehdy, jestliže podle tohoto zhodnocení čin není nebezpečný pro společnost nebo stupeň této jeho nebezpečnosti je jen nepatrný. Hlavním měřítkem a kritériem pro posouzení pokusu na nezpůsobilém předmětu je tedy posouzení stupně společenské nebezpečnosti a ten byl v daném případě vysoký. Dodala, že mimo rámec zákonného dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. obviněný uplatnil námitky proti skutkovým zjištěním soudů, s nimiž nesouhlasil, zejména proti tomu, jak soudy hodnotily důkazy, které, pokud ho usvědčovaly, označil za nevěrohodné, a proti tomu, že soudy údajně při provádění dokazování vyšly z nezákonně provedeného důkazu.

Navrhla proto, aby bylo dovolání obviněného podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. jako zjevně neopodstatněné odmítnuto.

Nejvyšší soud jako soud dovolací zjistil, že dovolání je podle § 265a tr. ř. přípustné, že je podala včas oprávněná osoba a že splňuje náležitosti obsahu dovolání ve smyslu § 265f odst. 1 tr. ř.

Protože nebylo možné dovolání odmítnout podle § 265i odst. 1 tr. ř., dovolací soud přezkoumal podle § 265i odst. 3 tr. ř. zákonnost a odůvodněnost těch výroků rozhodnutí, proti nimž bylo dovolání podáno, v rozsahu a z důvodů uvedených v dovolání, jakož i řízení napadené části rozhodnutí předcházející a shledal, že dovolání je důvodné.

Podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. lze dovolání podat, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotně právním posouzení.

Výklad tohoto ustanovení v kontextu dalších důvodů dovolání obsažených v ustanovení § 265b tr. ř. standardně vychází z úvahy, že dovolání je opravným prostředkem mimořádným a odpovídají tomu i zákonem stanovené podmínky rozhodování o něm. Dovolání je zákonem určeno k nápravě procesních a právních vad rozhodnutí vymezených v § 265a tr. ř., není (a ani nemůže být) další instancí přezkoumávající skutkový stav v celé šíři. Procesně právní úprava řízení před soudem prvního stupně a posléze soudem odvolacím poskytuje dostatečný prostor k tomu, aby se skutkovou stránkou věci

nemusel (a vzhledem k právní úpravě rozhodování o dovolání ani neměl) zabývat Nejvyšší soud v řízení o dovolání.

Z dikce citovaného ustanovení tedy plyne, že ve vztahu ke zjištěnému skutku je možné dovoláním vytýkat výlučně vady právní. Jak již bylo uvedeno, zpochybnění správnosti skutkových zjištění nelze zahrnout do zákonem vymezeného okruhu dovolacích důvodů podle § 265b tr. ř., proto je též dovolací soud vázán skutkovými zjištěními soudu prvního stupně, event. soudu odvolacího, a těmito soudy zjištěný skutkový stav je pro něj východiskem pro posouzení skutku z hlediska hmotného práva.

V mezích uplatněného dovolacího důvodu lze namítat, že skutek, jak byl soudem zjištěn, byl nesprávně právně kvalifikován jako trestný čin, ačkoliv o trestný čin nejde nebo jde o jiný trestný čin, než kterým byl obviněný uznán vinným. Na podkladě tohoto dovolacího důvodu nelze proto přezkoumávat a hodnotit správnost a úplnost skutkových zjištění, na nichž je napadené rozhodnutí založeno, ani prověřovat úplnost provedeného dokazování a správnost hodnocení důkazů ve smyslu ustanovení § 2 odst. 5, 6 tr. ř., poněvadž tato činnost soudu spočívá v aplikaci ustanovení procesních, nikoliv hmotně právních.

Současně platí, a to ve vztahu ke všem dovolacím důvodům, že obsah konkrétně uplatněných námitek, o něž se opírá existence určitého dovolacího důvodu, musí věcně odpovídat zákonnému vymezení takového dovolacího důvodu podle § 265b tr. ř., přičemž nestačí jen formální odkaz na příslušné ustanovení obsahující některý z dovolacích důvodů.

Z obsahu podaného dovolání vyplývá, že obviněný uplatnil také námitky, které směřovaly proti způsobu, jakým byly hodnoceny provedené důkazy, a proti správnosti skutkových zjištění, která učinil Městský soud v Praze a z nichž vycházel v napadeném usnesení i Vrchní soud v Praze. Právě takovou povahu mají jeho výhrady, jestliže vytkl, že soudy neměly dostatek spolehlivých důkazů pro skutkové zjištění, že se účastnil na akci a že vystupoval jako profesor, který posuzoval prsten na schůzce s poškozenou v hotelu I. Vytkl, že tento závěr opřely pouze o výpověď svědkyně D. M. a rekognici, která ovšem nebyla provedena v souladu s příslušnými procesními předpisy a neměla být jako důkaz použita. Obviněný tak uplatnil námitky skutkové, jejichž prostřednictvím se primárně domáhal změny skutkových zjištění ve svůj prospěch, a následně ze změny skutkových zjištění (žádnou účast na trestné činnosti neměl, s nikým nejednal, cenu prstenu neznal, jako „profesor“ nevystupoval) vyvozoval, že se činu nedopustil. Uplatněnými námitkami ve skutečnosti brojil proti správnosti skutkových zjištění soudů, nikoliv proti správnosti právního posouzení skutku. Takto vytýkané vady mají výlučně povahu vad skutkových, event. procesně právních, nikoli hmotně právních.

Námitky skutkové však nezakládají žádný z důvodů dovolání podle § 265b tr. ř., a proto ve vztahu k nim neexistuje zákonná povinnost soudu dovolání přezkoumat (srov. též usnesení Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 651/02, III. ÚS 78/05 aj.). V této souvislosti je na místě dodat, že soud prvního stupně v odůvodnění svého rozsudku přesvědčivě vyložil, na podkladě jakých důkazů a úvah při hodnocení provedených důkazů zjistil, že muž, vydávající se dne 1. 3. 2006 za „p.“, byl právě obviněný W. P. Odůvodnění rozsudku odpovídá požadavkům § 125 tr. ř.; je zjevné, že rozhodnutí o vině dovolatele bylo opřeno především o výpověď svědkyně D. M., jež nebyla v průběhu řízení zpochybněna. Výhrady obsažené v dovolání obviněného, vztahující se k zákonnosti rekognice, provedené podle fotografií se svědkyní D. M. v přípravném řízení, tvořily součást obhajoby obviněného uplatněné již v předchozích fázích řízení a zejména soud prvního stupně se s jeho námitkami pečlivě vypořádal (strany 12, 13 jeho rozsudku). Ani dovolací soud nemá důvod se od jeho závěrů odchýlit.

Z hlediska napadeného usnesení a obsahu dovolání je ale významná otázka, zda skutkem obviněného, jak byl zjištěn a popsán soudem prvního stupně, byly naplněny znaky skutkové podstaty

pokusu trestného činu podvodu podle § 8 odst. 1 tr. zák., § 250 odst. 1, 4 tr. zák.

Trestného činu podvodu podle § 250 odst. 1, 4 tr. zák. se dopustí, kdo ke škodě cizího majetku sebe nebo jiného obohatí tím, že uvede někoho v omyl, využije něčího omylu nebo zamlčí podstatné skutečnosti, a způsobí tak na cizím majetku škodu velkého rozsahu. Podle § 89 odst. 11 tr. zák. se škodou velkého rozsahu rozumí škoda dosahující nejméně částky 5.000.000,- Kč.

Pokusem trestného činu podle § 8 odst. 1 tr. zák. je jednání pro společnost nebezpečné, které bezprostředně směřuje k dokonání trestného činu a jehož se pachatel dopustil v úmyslu trestný čin spáchat, jestliže k dokonání trestného činu nedošlo.

Z tzv. právní věty výroku o vině v rozsudku soudu prvního stupně se podává, že obviněný naplnil znaky pokusu trestného činu podvodu podle § 8 odst. 1 tr. zák., § 250 odst. 1, odst. 4 tr. zák. tím, že se společným jednáním dopustil jednání pro společnost nebezpečného, které bezprostředně směřovalo k dokonání trestného činu sebe obohatit tím, že uvedl někoho v omyl, a jehož se dopustil v úmyslu způsobit uvedeným činem škodu velkého rozsahu, k jehož dokonání nedošlo. Skutková část výroku o vině rozsudku soudu prvního stupně ani ve spojení s odpovídající částí odůvodnění rozhodnutí soudů obou stupňů však konkrétní skutková zjištění, která by vyjadřovala všechny zákonné znaky pokusu trestného činu podvodu podle § 250 odst. 1, 4 tr. zák., přesvědčivě neobsahuje.

Podle § 120 odst. 3 tr. ř. výrok, jímž je obviněný uznáván vinným, nebo jímž se obžaloby zprošťuje, musí přesně označovat trestný čin, jehož se výrok týká, a to nejen zákonným pojmenováním a uvedením příslušného zákonného ustanovení, nýbrž i uvedením místa, času a způsobu spáchání, popřípadě i uvedením jiných skutečností, jichž je třeba k tomu, aby skutek nemohl být zaměněn s jiným, jakož i uvedením všech zákonných znaků včetně těch, které odůvodňují určitou trestní sazbu. Ve skutkové větě výrokové části rozsudku tudíž musí být popsány všechny znaky skutkové podstaty daného trestného činu, a to slovním vyjádřením všech okolností, které v konkrétním případě vytvářejí znaky trestného činu. Nelze v ní však uvádět jiné skutečnosti než ty, které mají oporu v provedeném dokazování.

O správné právní posouzení skutku se jedná tehdy, je-li popis skutku uvedený ve výroku rozsudku v souladu s právní větou obsahující formální zákonné znaky skutkové podstaty konkrétního trestného činu. Naproti tomu o nesprávné právní posouzení se jedná též v případě, že popis skutku obsažený ve skutkové větě výroku rozsudku neodpovídá formálním znakům použité skutkové podstaty trestného činu vyjádřeným v právní větě výroku.

Právě o takovou situaci se v posuzovaném případě jedná.

Podle skutkových zjištění obsažených v tzv. skutkové větě výroku o vině rozsudku soudu prvního stupně se měl obviněný pokusu trestného činu podvodu podle § 250 odst. 1, 4 tr. zák. dopustit tím, že společně s obviněným M. F. předstírali poškozené D. M. zprostředkování prodeje jejího starožitného prstenu, pravděpodobně pocházejícího z římské doby, zahraničnímu zájemci za částku 12 milionů korun, a to tak, že na schůzce, kterou s poškozenou předem domluvil, M. F. představil poškozené W. P. jako „p.“, který posoudí prsten a provede odhad jeho ceny, a W. P. v této úloze vystupoval maskován nalepenými kotletami, šedivou parukou a obarvenou pletí, prsten za použití pinzety a lupy ohledával, přičemž poškozená, která pojala k oběma obviněným nedůvěru, ze schůzky odešla, aniž by jim prsten předala. V další části skutkové věty je popsáno individuální jednání spoluobviněného M. F.

Je zjevné, že formulace skutkové věty výroku o vině rozsudku soudu prvního stupně nesvědčí pro spolehlivý závěr, že popsané jednání obviněného lze posoudit jako jednání spolupachatele bezprostředně směřující ke spáchání trestného činu podvodu podle § 250 tr. zák.; popsaný skutek

neobsahuje potřebná relevantní zjištění, jež by se vztahovala nejen k subjektivní stránce tohoto trestného činu, ale ani skutečnosti charakterizující všechny znaky objektivní stránky trestného činu podvodu, zejména v jakém smyslu směřovalo k obohacení pachatele a explicitně též jakou škodu na cizím majetku jím zamýšlel způsobit. Tyto nedostatky nebyly odstraněny ani rozhodnutím odvolacího soudu, který označil skutková zjištění soudu prvního stupně za správná. Dovolateli nutno dát za pravdu, že odůvodnění rozhodnutí odvolacího soudu je poněkud kusé a není zcela přesvědčivé.

Nejvyšší soud v daných souvislostech zdůrazňuje, že zhojení vady skutkové věty cestou odůvodnění, jak se o to snažily soudy obou stupňů, nelze považovat za dostačující. Nutno připomenout, že odůvodnění rozhodnutí je třeba pojímat jako demonstraci myšlenkových úvah, jež vedly k výroku rozhodnutí, přičemž právě v něm (jeho skutkové větě) musí být znaky skutkové podstaty výslovně obsaženy tak, aby samotný výrok mohl se zřetelem k ní, tj. k jejímu zákonnému vymezení, co do své určitosti obstát (srov. nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 565/2002, IV. ÚS 182/04 aj.).

Pro pokus trestného činu se vyžaduje prokázání úmyslu pachatele spáchat trestný čin. Úmysl musí zahrnovat všechny skutečnosti, které tvoří znaky trestného činu. Naplnění skutkové podstaty trestného činu podvodu podle § 250 tr. zák. předpokládá existenci příčinné souvislosti mezi omylem určité osoby (resp. její neznalostí všech podstatných skutečností) a jí učiněnou majetkovou dispozicí a dále příčinnou souvislost mezi touto dispozicí na jedné straně a škodou na cizím majetku a obohacením pachatele nebo jiné osoby na straně druhé (k tomu srov. rozhodnutí č. 5/2002-I. Sb. rozh. tr. aj.).

Z popisu skutku, jak je obsažen ve skutkové větě výroku o vině rozsudku soudu prvního stupně, jasně vyplývá podstata jednání, jímž byla poškozená D. M. uváděna v omyl jednáním, jehož se dopustili společně obvinění W. P. a M. F. Vyplývá z něj také, že poškozená pojala k obviněným nedůvěru a že ze schůzky odešla, aniž by jim prsten předala. V popisu skutku však není vyjádřeno žádné skutkové zjištění, které by specifikovalo, co bylo cílem této schůzky a zda jeho dosažení bylo společným a předem pojatým záměrem obou obviněných. Je pravdou, že v odůvodnění rozsudku soud prvního stupně právě chybějícím skutkovým zjištěním věnoval náležitou pozornost. Konstatoval, že obvinění W. P. a M. F. jednali po předchozí dohodě a ve vzájemné spolupráci již od okamžiku, kdy se poškozená prostřednictvím dříve spoluobviněného M. S. kontaktovala postupně s oběma jmenovanými obviněnými, a že jejich záměrem bylo prsten, o němž se domnívali, že má několikamilionovou hodnotu, na poškozené vylákat bez toho, aniž by jeho hodnotu poškozené uhradili (strana 15 rozsudku). V jiných souvislostech pak dodal, že podle výsledků dokazování nelze vyloučit, že vzhledem k průběhu schůzky dne 1. 3. 2006 obviněný W. P. od další spolupráce s obviněným M. F. ustoupil, protože si uvědomil, že poškozená jejich podvodné jednání odhalila a že další navyšování peněz a další schůzky s poškozenou již bylo samostatné jednání spoluobviněného M. F. Soud prvního stupně naznačil, že se nabízela i jiná skutková verze další spolupráce obou obviněných, ale při aplikaci zásady in dubio pro reo omezil oproti obžalobě aktivity obviněného W. P. právě dnem 1. 3. 2006 s tím, že – na rozdíl od schůzky obviněného M. F. s poškozenou dne 8. 3. 2006, kdy jí byly předány padělané bankovky – „neexistuje ani žádný důkaz o tom, že by se obviněný W. P. nějakým způsobem podílel na výrobě padělaných bankovek a na jejich instalaci do kufříku, a nelze vyloučit, že na schůzce dne 1. 3. 2006 byly v kufříku např. nepadělané bankovky a pod nimi v balíčkách svázané prázdné listy papíru anebo že obvinění chtěli průběh schůzky přizpůsobit tak, aby se mohli zmocnit prstenu a odejít s ním bez toho, aniž by poškozené dali možnost přezkoumat obsah kufříku, v němž žádné bankovky nebyly“ (strana 17 rozsudku). Pro úplnost dovolací soud upozorňuje, že s tímto skutkovým závěrem ovšem koliduje názor odvolacího soudu (jakož i státní zástupkyně), že obvinění byli rozhodnuti, že cenu prstenu uhradí padělanými bankovkami (strana 8 napadeného usnesení). Tyto skutkové údaje soudu prvního stupně i podle názoru dovolacího soudu mohou svědčit ve prospěch závěru, že šlo o jednání předem promyšlené a plánované, směřující k podvodnému vylákání prstenu, jehož sjednanou cenu představující podle představ obviněných částku výrazně

převyšující 5 milionů Kč, neměli v úmyslu poškozené vyplatit a na její úkor se tak obohatit, nicméně ve výroku o vině tyto úvahy dostatečnou oporu nemají.

Přiléhavý a výsledky dokazování odrážející popis skutku obviněného W. P. v tzv. skutkové větě výroku o vině je významný i z pohledu jeho výhrad uplatněných v dovolání. Obviněný totiž namítal, že i pro případ, že by se vydával za profesora, mohlo být jeho jednání posouzeno nejvýše jako pomoc k trestnému činu podvodu podle § 10 odst. 1 písm. c) tr. zák., § 250 odst. 1, 2 tr. zák., a to za předpokladu, že prsten byl pravý a bylo možné uvažovat o jeho ceně v rozmezí 60.000,- Kč až 120.000,- Kč.

Dovolateli by bylo nutno přisvědčit, že jeho jednání skutečně vykazuje znaky účastenství ve formě pomoci podle § 10 odst. 1 písm. c) tr. zák., pokud by ovšem nebylo zařazeno do širšího kontextu rozváděného v odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně, jak již bylo pojednáno dříve.

Obviněný také zpochybňoval užitou právní kvalifikaci s ohledem na výši škody, jejíž způsobení na majetku poškozené jeho činem hrozilo. Škoda velkého rozsahu na majetku poškozené v konkrétním případě nebyla způsobena jednak proto, že poškozená pojala k oběma obviněným nedůvěru a ze schůzky dne 1. 3. 2006 odešla, aniž by jim prsten předala, a jednak ani nemohla být způsobena proto, že prsten zdaleka cenu převyšující 5 milionů Kč neměl. Obviněný namítal, že ceně prstenu nebyla věnována náležitá pozornost a že za předpokladu, že by jeho cena nebyla nulová, ale pohybovala se v rozmezí 60.000,- Kč až 120.000,- Kč, mohl být skutek posouzen jen podle § 250 odst. 1, 2 tr. zák.

Ceně prstenu v rámci stanovení výše hrozící škody věnoval soud prvního stupně potřebnou pozornost a s jeho závěry (strana 16 rozsudku) dovolací soud – s výhradou v označení nezpůsobilého pokusu – souhlasí.

Podle § 89 odst. 12 tr. zák. se při stanovení výše škody vychází z ceny, za kterou se věc, která byla předmětem útoku, v době a v místě činu obvykle prodává. Nelze-li takto výši škody zjistit, vychází se z účelně vynaložených nákladů na obstarání stejné nebo obdobné věci nebo uvedení v předešlý stav. Ustanovení § 89 odst. 12 tr. zák. je koncipováno tak, že vyjadřuje celkem tři kritéria pro stanovení výše škody. Těmito kritérii jsou: cena, za kterou se věc v době a v místě činu obvykle prodává, účelně vynaložené náklady na obstarání stejné nebo obdobné věci nebo účelně vynaložené náklady na uvedení v předešlý stav. Vzájemný vztah těchto kritérií je takový, že primárním hlediskem je hledisko ceny, za kterou se věc v době a v místě činu obvykle prodává, a že teprve v případě, kdy výši škody není možné zjistit podle tohoto hlediska, je použitelné některé z dalších dvou hledisek, to znamená hledisko účelně vynaložených nákladů na obstarání stejné nebo obdobné věci nebo hledisko účelně vynaložených nákladů na uvedení v předešlý stav (k tomu srov. č. 39/2002 Sb. rozh. tr.).

Současně však nelze nepoznamenat, že tato kritéria se nemusí uplatnit bezvýhradně. Za určitých okolností je při stanovení výše škody relevantní specifická povaha předmětů útoku (k tomu např. stanovisko Nejvyššího soudu sp. zn. Tpjn 304/2005 publikované pod č. 45/2006 Sb. rozh. tr.) a poznatky, že je-li jím např. umělecký předmět, nelze mechanicky shora konkretizovaná hlediska v pořadí uvedeném v citovaném ustanovení uplatnit. Stejně tak není důvod se těmito hledisky řídit, je-li předmětem útoku tzv. nezpůsobilý předmět. Jak uvádí soud prvního stupně, obvinění W. P., M. F. ale i poškozená se domnívali, že starožitný prsten pocházející z římské doby, z období 3. až 4. století, má mnohamilionovou hodnotu, ke schůzce dne 1. 3. 2006 byla jeho cena stanovena společnou dohodou na 12 milionů Kč. Nenastal-li účinek, který charakterizuje skutkovou podstatu trestného činu podvodu podle § 250 odst. 1, 4 tr. zák., mimo jiné i proto, že fakticky mohla být způsobena škoda výrazně menší, jak vyplývá z odborného vyjádření N. m. v P. a výslechu svědkyně doc. PhDr. M. D., CSc., je v tomto směru potřeba posoudit čin obviněných jako nezpůsobilý pokus.

Teorie trestního práva rozlišuje podle zdroje „nezpůsobilosti“ pokus na nezpůsobilém předmětu útoku, pokus nezpůsobilými prostředky a některými autory (např. V. K. a kolektiv. Trestní právo hmotné. Obecná část. 3. přepracované a doplněné vydání. Masarykova univerzita. B. 2003. str. 291) sem bývá zařazován i méně běžný pokus nezpůsobilým subjektem trestného činu. Podstatou nezpůsobilého pokusu bývá omyl (pozitivní skutkový) pachatele; pachatel totiž mylně předpokládá způsobilost předmětu svého útoku, prostředků, jichž použil k jeho spáchání anebo konečně i způsobilost svoji jako subjektu obecného nebo speciálního. Pokus na nezpůsobilém předmětu útoku znamená omyl ve způsobilosti nebo existenci předmětu útoku a současně omyl v existenci nebo zasažitelnosti individuálního objektu trestného činu a je zjevné, že posuzovanou situaci nutno vnímat právě takto. Pokud v těchto souvislostech soud prvního stupně v návaznosti na právní posouzení činu obviněného M. F. hovoří o pokusu na nezpůsobilém subjektu, evidentně se mýlí, aniž by se ovšem tento omyl mohl relevantně promítnout do úvah o právním posouzení skutku – stále je posuzován jako pokus trestného činu.

Pokus trestného činu podle § 8 odst. 1 tr. zák. je obecně trestný (§ 89 odst. 1 tr. zák.) ve vztahu ke všem úmyslným trestným činům a je pro něj charakteristické, že jeho pachatel svým jednáním bezprostředně směřuje k dokonání trestného činu. Ani nezpůsobilý pokus trestného činu, tj. takový, který objektivně nemohl vést k dokonání trestného činu, není zásadně beztrestný. Trestnost tzv. nezpůsobilého pokusu se posuzuje podle materiálního hlediska, tedy podle jeho stupně společenské nebezpečnosti ve vztahu ke konkrétnímu činu pachatele. Soud tedy musí posoudit zejména konkrétní význam okolností, které spoluurčují nebezpečnost činu pro společnost a její stupeň (§ 3 odst. 4 tr. zák.). Především jde o okolnosti, které charakterizují objektivní stránku trestného činu, tedy způsob jednání, jímž se pachatel pokusil spáchat trestný čin. Dále je pro posouzení nebezpečnosti činu významná osoba pachatele, tj. zda jde o osobu dosud netrestanou, nebo osobu, která již byla soudně trestána a v jakých souvislostech. Z hlediska subjektivní stránky je třeba zvažovat, jaké zájmy měly být podle představ pachatele zasaženy a z jakého důvodu pachatel trestný čin nedokonal. V této souvislosti je třeba přihlížet i k okolnostem, které zabránily dokonání trestného činu (k tomu srov. rozhodnutí pod č. 12/1991 Sb. rozh. tr., usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 1. 2004, sp. zn. 5 Tdo 1220/2003 publikované v Souboru TR NS sešit 3, č. T 667 aj.).

Soud prvního stupně při právním posouzení skutku obviněného W. P. uzavřel, že vykazuje formálně znaky pokusu trestného činu podvodu podle § 8 odst. 1, § 250 odst. 1, 4 tr. zák. a uložil mu trest odnětí svobody na sedm let. Setrvá-li i nadále na tomto právním posouzení poté, co budou skutková zjištění ve výroku o vině náležitě doplněna i o další skutkové okolnosti nezbytné z hlediska tohoto právního posouzení skutku, která lze jen nepřímo dovozovat z odůvodnění rozhodnutí, bude třeba větší pozornost věnovat i odůvodnění naplnění materiální stránky pokusu tohoto trestného činu a zvážit, nakolik je dosud užitá právní kvalifikace a uložený trest proporcionální ve vztahu k podstatě jednání, jímž soud prvního stupně uznal obviněného vinným, a jeho stupni nebezpečnosti pro společnost. Otázkou, zda byly splněny podmínky ustanovení § 88 odst. 1 tr. zák. při aplikaci odst. 4 § 250 tr. zák., se blíže nezabýval ani odvolací soud; konstatoval toliko, že obviněný naplnil po všech stránkách skutkovou podstatu trestného činu podvodu spáchaného ve stadiu pokusu podle § 8 odst. 1, § 250 odst. 1, 4 tr. zák. Jakkoliv ve prospěch obviněného jistě nesvědčí jeho minulost, nelze nevidět, že k dokonání činu nedošlo, jak již bylo ostatně řečeno, hned ze dvou důvodů; jednak pro jednání samotné poškozené, která poté, co pojala nedůvěru k obviněným, z místa schůzky odešla, aniž by jim prsten předala, jednak z důvodů nezpůsobilého předmětu útoku. Soud prvního stupně sám uvádí, že na dalším podvodném jednání již dovolatel neparticipoval a ze spolupráce s obviněným M. F. ustoupil, byť patrně proto, že si uvědomil, že poškozená jejich podvodné jednání odhalila.

Výrok o vině obviněného W. P. pokusem trestného činu podvodu podle § 8 odst. 1, § 250 odst. 1, 4 tr. zák. nelze mít proto za přesvědčivý. Současně je třeba dodat, že důvod, z něhož rozhodl dovolací soud ve prospěch tohoto obviněného, neprospívá spoluobviněnému M. F. pro odlišnost skutkových

zjištění, jež se ho týkaly, a proto nebylo aplikováno ustanovení § 261 tr. ř. per analogiam.

Nejvyšší soud z podnětu dovolání obviněného W. P. z důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. napadené usnesení Vrchního soudu v Praze zrušil i jemu předcházející rozsudek Městského soudu v Praze zrušil v části, která se ho týkala. Zrušil také všechna další rozhodnutí na zrušené části rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Městskému soudu v Praze přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl. Při novém rozhodování je soud vázán právním názorem, který v tomto usnesení vyslovil Nejvyšší soud. Rozhodnutí soudů obou stupňů byla zrušena jen v důsledku dovolání podaného ve prospěch obviněného, takže v novém řízení nemůže dojít ke změně rozhodnutí v jeho neprospěch. Pro úplnost je třeba vysvětlit, že zákaz reformationis in peius není možno chápat tak, že z podnětu odvolání podaného výlučně ve prospěch obviněného, nelze doplnit popis rozhodných skutkových zjištění ve výroku o vině v napadeném rozhodnutí o skutkové okolnosti charakterizující určité znaky skutkové podstaty trestného činu, jímž byl uznán vinným, a to o takové okolnosti, které dosud nebyly v tzv. skutkové větě výroku o vině dostatečně vyjádřeny, jsou však rozvedeny v odůvodnění napadeného rozhodnutí. Tedy jestliže použitá právní kvalifikace přichází v úvahu, avšak popis skutkových okolností, které ji odůvodňují, není dostatečně výstižný a přesný, nic nebrání v jeho doplnění a upřesnění tak, aby všechny zákonné znaky trestného činu, jímž byl uznán vinným, popsaný skutek náležitě vyjadřoval. Takovéto doplnění rozhodných skutkových zjištění totiž samo o sobě nijak nezhoršuje postavení obviněného, pokud se tím nemění rozsah ani závažnost trestné činnosti, jejímž spácháním byl uznán vinným, nezpřísňuje právní kvalifikace ani uložení trestu (k tomu též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 1. 2006, sp. zn. 11 Tdo 1158/2005, publikováno pod č. 38/2006 Sb. rozh. tr.).

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Blanketní stížnost (exkluzivně pro předplatitele)
- Výkon trestu (exkluzivně pro předplatitele)
- Zabezpečovací detence (exkluzivně pro předplatitele)
- Ublížení na zdraví
- Prohlášení viny
- Jednočinný souběh
- Náhrada škody
- Správní žaloba a trestní rozsudek
- Zajištění věci (exkluzivně pro předplatitele)
- Zastupování zmocněncem (exkluzivně pro předplatitele)
- Slyšení ve vazebním řízení